Handlingsplan for nordisk samarbeid om hindringer for personer med funksjonsnedsettelse 2018–22

Nordisk
ministerråd

**Handlingsplan for nordisk samarbeid om hindringer for personer
med funksjonsnedsettelse 2018–22**

ANP 2018:771

ISBN 978-92-893-5679-4 (PRINT)

ISBN 978-92-893-5680-0 (PDF)

ISBN 978-92-893-5681-7 (EPUB)

<http://dx.doi.org/10.6027/ANP2018-771>

© Nordisk ministerråd 2018

Layout: Gitte Wejnold

Omslagsfoto: Victoria Henriksson

Trykk: Rosendahls

Printed in Denmark

Det nordiske samarbeidet

Det nordiske samarbeidet er en av verdens mest omfattende regionale samarbeidsformer. Samarbeidet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøyene, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbeidet er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret, og er en viktig medspiller i det europeiske og internasjonale samarbeidet. Det nordiske fellesskapet arbeider for et sterkt Norden i et sterkt Europa.

Det nordiske samarbeidet ønsker å styrke nordiske og regionale interesser og verdier i en global omverden. Felles verdier landene imellom bidrar til å styrke Nordens posisjon som en av verdens mest innovative og konkurransekraftige regioner.

Nordisk ministerråd

Nordens Hus

Ved Stranden 18

1061 København K

www.norden.org

Last ned nordiske publikasjoner: www.norden.org/nordpub

Handlingsplan for nordisk samarbeid om hindringer for personer med funksjonsnedsettelse 2018–22

INNHold

7	Nordisk samarbeid om hindringer for personer med funksjonsnedsettelse 2018–22
10	Nordisk samarbeid om hindringer for personer med funksjonsnedsettelse i en internasjonal kontekst
14	Hensikt, mål og nordisk nytte
16	Fokusområder og aktiviteter
17	<i>Menneskerettigheter</i>
23	<i>Bærekraftig utvikling</i>
28	<i>Fri bevegelse</i>
31	Oppfølging

NORDISK SAMARBEID OM HINDRINGER FOR PERSONER MED FUNKSJONSNEDESETTELSE 2018–22

Prinsippene for velferdssamfunnet i Norden handler om borgeres forutsetninger for å ha like muligheter og trygghet uansett kjønn, etnisk tilhørighet, religion, overbevisning, funksjonsevne, alder eller seksuell legning. Alle har gjennom sine sosiale rettigheter likeverdig tilgang til helsevesen, sosiale tjenester, utdanning, kultur og arbeidsliv.

Norden holder en høy profil internasjonalt når det gjelder menneskerettigheter og likestilling. Den demografiske utviklingen innebærer at våre nordiske samfunn må kunne møte behovene hos den økende andelen eldre i befolkningen der nedsatt eller variert funksjonsevne er normen. I Norden er inkludering en allmenn interesse. Landene etterstreber en bærekraftig samfunnsutvikling som bygger på borgernes muligheter til individuell frihet og selvrealisering.

Norden tydeliggjør gjennom sitt samarbeid nytten og verdien av et inkluderende samfunn og universelt utformede digitale og fysiske miljøer. Universell utforming innebærer smart og god samfunnsplanlegging som bidrar til vekst og bedre økonomi for både velferdssystem og næringsliv.

I de nordiske samarbeidsministrenes visjonsdeklarasjon fra februar 2014, *Norden – Sammen er vi sterkere*,¹ uttrykkes blant annet visjoner om optimale forutsetninger for at borgere skal kunne bevege seg fritt mellom de nordiske landene, og at Norden skal være en innovativ region med fokus på velferd, utdanning, kreativitet, entreprenørskap, bærekraft og forskning. Samarbeidsministrene vil også sikre at det nordiske samarbeidet i internasjonale spørsmål kompletterer sam-

¹ <http://www.norden.org/no/nordisk-ministerraad/samarbeidsministrene-mr-sam/deklarasjoner/norden-2013-sammen-er-vi-sterkere>

arbeidet som finner sted i andre organisasjoner. Det nordiske samarbeidet skal skape nordisk nytte, gi merverdi til alle og føre til konkrete resultater. Samarbeid med de baltiske landene er også viktig.

Merverdien i nordisk samarbeid i forhold til samarbeidet i EU, Europarådet, FN og annet internasjonalt samarbeid ligger blant annet i våre mange likheter og dermed i at det nordiske samarbeidet kan være mer komplekst. Vi kan på et dypere plan diskutere og sammenligne læring og gode eksempler i tilknytning til problemstillinger om inkludering, velferd og demografisk utvikling.

De tre dimensjonene av bærekraftig utvikling (sosial, økonomisk og økologisk) utgjør en viktig del av det nordiske samarbeids ideologi og skaper forutsetninger for like muligheter, sosial solidaritet og trygghet for alle. Nordisk ministerråds strategi for bærekraftig utvikling *Ett gott liv i ett hållbart Norden*² og det nye samarbeidsprogrammet for bærekraftig utvikling *Generation 2030*³ støtter implementeringen av FNs Agenda 2030⁴ i Norden. Ut fra Agenda 2030-budskapet "Leave no one behind" er det viktig at Norden lykkes i å integrere perspektiver knyttet til kjønn, barn, ungdom og hindringer for funksjonshemmede. Bærekraftpolitiske prosesser skal også inkludere og være til nytte for personer med funksjonsnedsettelse. Perspektivene må integreres fra begynnelsen av og gjennom hele gjennomføringen. Dette er, igjen, en allmenn interesse.

² <http://norden.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A700871&dswid=-7228>

³ <http://norden.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1153404&dswid=-7228>

⁴ <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>

Politikken om hindringer for personer med funksjonsnedsettelser handler om å bygge et bærekraftig samfunn der ingen havner utenfor. Målsettingen er inkludering av personer med funksjonsnedsettelse på alle områder i samfunnet. Politikken preges stadig mer av rettighetsperspektivet, som har fått et globalt uttrykk i FNs konvensjon om menneskerettigheter for personer med funksjonsnedsettelse, UNCRPD.⁵ Samtlige land i Norden har ratifisert konvensjonen.

Denne handlingsplanen er Nordisk ministerråds strategiske samarbeidsdokument om hindringer for personer med funksjonsnedsettelser og baseres på rekommandasjoner fra aktiviteter i foregående handlingsplan 2015–17, inkludering av personer med funksjonsnedsettelse og strategier for nordiske og andre internasjonale samarbeid med betydning for bærekraftig utvikling. Spesielt kan nevnes FNs Agenda 2030 for bærekraftig utvikling, EUs direktiver og reguleringer for tilgjengelighet og deltakelse, Europarådets strategi for inkludering av personer med funksjonsnedsettelse, prioriteringer for sosial- og helsesektoren i det nordiske samarbeidet samt de nordiske samarbeidsministrenes visjonsdeklarasjon *Sammen er vi sterkere*.

⁵ <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRPD/Pages/CRPDIndex.aspx>

NORDISK SAMARBEID OM HINDRINGER FOR PERSONER MED FUNKSJONSNEDESETTELSE I EN INTERNASJONAL KONTEKST

Det nordiske samarbeidet om hindringer for personer med funksjonsnedsettelser består primært av tre verktøy: Nordens velferdssenter, som er en institusjon under Nordisk ministerråd for sosial- og helsepolitikk (MR-S), Rådet for nordisk samarbeid om funksjonshinder (Funksjonshinderrådet), som er et rådgivende organ for hele det offisielle nordiske samarbeidet, samt Nordisk ministerråds handlingsplan, som også er tverrsektoriell. Nordens velferdssenter administrerer også en støtteordning for funksjonshemmedes organisasjoners nordiske samarbeid.

Nordens land og selvstyrte områder har forpliktelser om inkludering av personer med funksjonsnedsettelse på internasjonalt nivå, blant annet som parter i FN-konvensjoner og i samarbeidet i Europarådet og EU. Dette gjelder også de baltiske landene. Nedenfor følger en liste over slike sammenhenger.

De forente nasjoner

De nordiske landene har forpliktelser til og deltar aktivt i FNs arbeid for menneskerettigheter, der de nordiske landene holder en høy profil. Erklæringen om menneskerettigheter (1948) forbyr vold og diskriminering. Målgruppespesifikke konvensjoner viser til særskilt utsatte grupper og tydeliggjør organets artikler om generelle menneskerettigheter fra 1948 og hvordan de kan realiseres for alle. Spesielt relevante for denne handlingsplanen er konvensjonene om rettigheter for personer med funksjonsnedsettelse (UNCRPD), menneskelige og politiske rettigheter (CCPR), sosiale, økonomiske og kulturelle rettigheter (CESCR), kvinners rettigheter (CEDAW) og barns rettigheter (CRC). Også FNs bærekraftsmål i Agenda 2030 har høy relevans for det nordiske samarbeidet.

FOTO: PIXABAY.COM

Europarådet

De nordiske landene deltar også aktivt i Europarådet, der samarbeidet om menneskerettigheter omfatter 47 land og tar sitt utgangspunkt i konvensjonen om menneskerettigheter og grunnleggende friheter. Alle de nordiske landene har forpliktet seg til å følge disse bestemmelsene. Europarådet har et særskilt samarbeid om landenes arbeid for å fremme rettigheter for personer med funksjonsnedsettelse.⁶ Samarbeidsorganisasjonens parlamentariske forsamling, ministerråd, ekspertkomiteer for rettigheter for personer med funksjonsnedsettelse

⁶ <https://www.coe.int/en/web/disability>

og avdelingen for antidiskriminering har fokusert på temået gjennom konvensjoner og rekommandasjoner. Europarådet har gitt ut flere publikasjoner på området, spesielt om situasjonen for kvinner og jenter med funksjonsnedsettelse. Istanbul-konvensjonen om kvinner og jenters situasjon og rett til helse og sikkerhet er også relevant og er ratifisert av alle nordiske land. Europarådets strategi for området, *Human rights: a reality for all*, gjelder 2017–23.⁷

Den europeiske union

EU har en handlingsplan for inkludering av personer med funksjonsnedsettelse så vel som særskilte satsinger på samarbeid, blant annet for å fremme fri bevegelighet mellom landene, *European Disability Strategy 2010-2020: A Renewed Commitment to a Barrier-Free Europe*.⁸ EU har som eneste regionale organisasjon ratifisert FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (UNCRPD). Det viser et høyt ambisjonsnivå og stiller krav til at medlemslandene omstiller seg og gjør det rette.

EUs direktiv om likestilling på arbeidsmarkedet (2000/78) påvirker direkte, i likhet med forordningene om passasjerrettigheter som gjelder for reiser med buss (181/2011), båt (1177/2010), tog (1371/2007) og fly (264/2004) innenfor EU og inkluderer blant annet også Island og Norge.⁹

Nettilgjengelighetsdirektivet (2016/2102) handler om digital tilgjengelighet på offentlige nettsteder. Et direktiv om tilgjengelighet mer generelt er under forhandling og går under navnet European Accessibility Act. EUs menneskerettighetsinstitutt, FRA, har framlagt en rekke rapporter om situasjonen for personer med funksjonsnedsettelse.

⁷ <https://rm.coe.int/2017-2023-disability-strategy-en/16806fe7d4>

⁸ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0636:FIN:en:PDF>

⁹ https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/transport-disability/index_sv.htm

HENSIKT, MÅL OG NORDISK NYTTE

Handlingsplanens hensikt er å bidra til inkludering av personer med funksjonsnedsettelse gjennom styrket nordisk kunnskapsutveksling og nærmere samarbeid i politiske spørsmål om hindringer for personer med funksjonsnedsettelse.

Nordisk samarbeid om hindringer for personer med funksjonsnedsettelse:

- gir nytte for landene og utgjør en forskjell for nordiske borgere med funksjonsnedsettelse
- kompletterer og styrker de nasjonale prosessene som pågår, og som sikter mot inkludering på alle samfunnsområder
- fordypet og gir synergier til annet internasjonalt samarbeid og prosesser som sikter mot inkludering
- skaper forutsetninger for erfaringsutveksling, kompetansebevaring og utvikling av metoder for inkludering av personer med funksjonsnedsettelse på en rekke strategiske områder og i utvalgte sammenhenger
- øker bevisstheten om perspektivet knyttet til hindringer for personer med funksjonsnedsettelse i Nordisk ministerråds og Nordisk råds nøkkelvirksomheter som sekretariat, institusjoner, programmer og nettverk og gjør dermed det nordiske og nordisk-baltiske samarbeidet til et godt eksempel på hvordan offisielle virksomheter kan arbeide med mangfold og inkludering av personer med funksjonsnedsettelse
- øker graden av tilgjengelighet for personer med funksjonsnedsettelse til og i Nordisk ministerråds og Nordisk råds virksomheter

FOTO: JOHNÉR.DK

- styrker bildet av Norden som en innovativ, inkluderende og sosialt bærekraftig region der ingen havner utenfor
- integrerer perspektiver om likestilling mellom kvinner, menn, jenter og gutter; barn og unges rettigheter samt bærekraftig utvikling i aktiviteter på en meningsfull måte.

FOKUSOMRÅDER OG AKTIVITETER

MENNESKERETTIGHETER

Å støtte og styrke arbeidet med nasjonal gjennomføring og overvåking av FNs konvensjon om rettigheter for personer med funksjonsnedsettelse.

BÆREKRAFTIG UTVIKLING

Å gjennom universell utforming av ulike miljøer styrke inkludering, fremme likestilling samt motvirke diskriminering av personer med funksjonsnedsettelse i alle deler av det nordiske samfunnet gjennom strategisk integrering av perspektivet om hindringer for personer med funksjonsnedsettelser i arbeidet for bærekraftig utvikling.

FRI BEVEGELIGHET

Å fremme fri bevegelse og fjerne grensehindre som rammer personer med funksjonsnedsettelse spesielt.

MENNESKERETTIGHETER

Alle land i Norden har ratifisert UNCRPD og implementerer konvensjonens intensjoner og rettigheter i sine forvaltnings-systemer. Det finnes mange felles utfordringer og lignende behov for mer og bedre kunnskap og gode eksempler på vellykket implementering.

Aktiviteter i dette fokusområdet støtter prosesser for implementering av UNCRPD, men involverer også andre konvensjoner og arbeid med menneskerettigheter og om hindringer for personer med funksjonsnedsettelse generelt.

1.1 Tiltak som styrker kunnskap og dialog om menneskerettigheter og hindringer for personer med funksjonsnedsettelse samt Nordens stemme internasjonalt

Hensikten med disse tiltakene er å skape plattformer for kunnskaps- og erfaringsutveksling og utvikling av effektive instrumenter for implementering av UNCRPD. Tiltakene bidrar til dypere forståelse om dette. Tiltakene styrker kompetansen hos personer som er involvert i implementeringen av UNCRPD og framhever gode eksempler når det gjelder implementeringen av UNCRPD. Tiltakene genererer synergier til andre internasjonale samarbeid og prosesser som sikter mot inkludering.

Målsettingen er å gjennomføre tiltak om blant annet sammenlignbar statistikk og annen kunnskap, forum/møteplasser for erfaringsutveksling, en nordisk masterutdanning og et nordisk forskningsprogram om hindringer for personer med funksjonsnedsettelse / disability studies. For å tydeliggjøre Nordens stemme i FN produseres det en antologi om de nordiske landenes tidligere og aktuelle engasjement i FN-systemet når det gjelder hindringer for personer med funksjonsnedsettelse. I løpet av handlingsplanperioden blir det årlig avholdt

nordiske arrangementer under FNs statspartsmøter og i andre relevante internasjonale sammenhenger.

En rekke tiltak er allerede satt i gang under foregående handlingsplan. Nordens velferdssenter koordinerer dette arbeidet innenfor rammen av sitt oppdrag i henhold til bevilgningsbrevet fra EK-S. Nordens velferdssenter søker midler til og gjennomfører tiltakene sammen med relevante nasjonale, nordiske og internasjonale samarbeidspartnere. Referansegrupper nedsettes ved behov og i dialog med berørte parter.

1.2 Prosjekt om urfolk og hindringer for personer med funksjonsnedsettelser

Det finnes generelt sett lite systematisert kunnskap om funksjonsnedsettelse og hindringer for personer med funksjonsnedsettelser koblet til urfolkene som finnes i Norden, samer og inuitter. Mangelen på kunnskap om dette er også et spørsmål som FNs komité for rettigheter for personer med funksjonsnedsettelse har tatt opp i gjenrapporteringen til enkelte land, og det har blitt framhevet som et utviklingsområde i kommende rapportering.

Dette prosjektet øker kunnskapen om Nordens urfolk med funksjonsnedsettelser samt utvikler nordiske nettverk om implementeringen av UNCRPD spesifikt når det gjelder urfolk. Prosjektet bidrar også til implementeringen av det arktiske programmet 2018–2021.¹⁰

¹⁰ <http://norden.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1153646&dsid=3782>

Målsettingen er å støtte forskning, profesjonelle nettverk og nordiske nettverk av personer med funksjonsnedsettelse og deres pårørende fra nordiske urfolk.

Prosjektet bygger på kunnskap, erfaringer og nettverk som er utviklet under Nordens velferdssenters prosjekt om samer med funksjonsnedsettelse.¹¹ Nordens velferdssenter søker midler fra Nordisk Atlantsamarbeid (NORA) og/eller Arktisk samarbeidsprogram 2018–21.

1.3 Prosjekt om barn og unges helse og deltakelse i skole og fritid

Barn og unge med funksjonsnedsettelse har dårligere helse og forutsetninger for deltakelse enn andre barn. Det er en utfordring i hele Norden å lykkes med å skape like levevilkår og gi alle barn mulighet til å gjøre sin stemme hørt, uansett funksjonsevne.

Dette prosjektet styrker kunnskaps- og erfaringsutveksling mellom eksperter i hele Norden som arbeider for å fremme barns helse og deltakelse i skole og fritid. To grupper barn med spesielle behov for tilgjengelighet – barn med hørselsnedsettelse og med intellektuell funksjonsnedsettelse – involveres aktivt i prosjektet.

Prosjektet samler kunnskap om situasjonen for barn og unge med funksjonsnedsettelse, samt om metoder og gode og informative eksempler på hvordan barn og unges stemme kan styrkes i skole og fritid. Spesifikt handler det om implementering av UNCRPD-artiklene 30 om kultur og sport, 6 om kvinner

¹¹ <https://nordicwelfare.org/projekt/samer-med-funktionsnedsattning/>

og jenter, 7 om barn og unge og 25 om helse. Prosjektet referer også til Unicefs arbeid for barn med funksjonsnedsettelse.

Prosjektet kan bygge videre på arbeidet – inklusive nettverk – som ble generert av Nordens velferdssenters seminar om barn og unge med funksjonsnedsettelse i 2016.¹² Prosjektet utvikles av en gruppe eksperter som utpekes i dialog mellom NORDBUK og Nordens velferdssenter. Prosjektet forankres hos EK-K, EK-U og EK-S. Om mulig og ved interesse involveres baltiske land.

¹² <http://www.nordicwelfare.org/sv/Events/Fra-store-ord-til-hverdag-der-barnogungdom-bor/>

BÆREKRAFTIG UTVIKLING

En bærekraftig utvikling av den nordiske velferdsmodellen bygger på at så mange som mulig bidrar til økonomien gjennom høy sysselsetting. Dette nødvendiggjør en inkluderende utdannings- og arbeidsmarkedspolitikk. Et mer universelt utformet samfunn og utvikling av og tilgang til ny teknologi muliggjør styrket inkludering av og økt selvstendighet hos personer med funksjonsnedsettelse.

Aktiviteter på dette fokusområdet bidrar til det nordiske samarbeidets og landenes samarbeid for å leve opp til målene gjennom styrket inkludering på arbeidsmarkedet, i statsmiljøer, kulturlivet etc. En rekke internasjonale politiske prosesser pågår der de nordiske landene deltar.

2.1 Integrering av perspektiv om hindringer for personer med funksjonsnedsettelser i Nordisk ministerråds virksomhet

Nordisk ministerråd arbeider systematisk for å styrke perspektivet om hindringer for personer med funksjonsnedsettelser på alle relevante politikkområder. Målet er å generere positive forandringer som forbedrer tilgjengelighet og styrker bevisstheten om perspektivet på områdene arbeidsmiljø og personalpolitikk, møter/konferanser og kommunikasjon. Perspektivet om hindringer for personer med funksjonsnedsettelser styrkes og følges opp i relevante politikkområder/sektorer.

Funksjonshinderrådet og en internt utpekt arbeidsgruppe i ministerrådet har i løpet av 2015–17 samarbeidet for å oppnå forbedringer. Med utgangspunkt i dette arbeidet settes det opp nye målsettinger internt i Nordisk ministerråds sekretariat (NMRS). Det fokuseres spesielt på nordiske institusjoner og

andre samarbeidsorganer, inklusive støtteordninger og å nå tjenestemenn i det offisielle nordiske og nordisk-baltiske samarbeidet samt politikere på relevante politikkområder.

Den interne arbeidsgruppens og Funksjonshinderrådets arbeid gjennomføres innenfor egne budsjetttrammer. Tiltak og prosjekter (innenfor NMRS eller politikkområdene) som innebærer kostnader, budsjetteres hver for seg.

2.2 Universell utforming og tilgjengelighet – deltakelse og demokrati

Norden utvikles og profileres som en inkluderende og innovativ region. For å oppnå dette styrkes erfaringsutvekslingen mellom de nordiske landene. Fokus skal være på gode arbeidsmodeller lokalt og nasjonalt, og også tidlig involvering av brukere.

Dette prosjektet samler representanter for de største gruppene av personer med funksjonsnedsettelse (syn, hørsel, bevegelse, kognisjon, følesans), forskere, praktikere og politikere for dialog, utvikling og spredning av gode eksempler på universell utforming, det som kan styrke utviklingen mot et Norden for alle. Prosjektet gir synergier til andre internasjonale samarbeid og prosesser som sikter mot inkludering. Det bidrar til å heve ambisjonsnivået for Norden når det gjelder universell utforming og et samfunn for alle, blant annet gjennom styrket internasjonalt samarbeid i EU, Europarådet og FN.

Målsettingen er å finne gode eksempler når det gjelder implementeringen av Agenda 2030 ut fra perspektivet om hindringer for personer med funksjonsnedsettelser, spesifikt målene 10, 11, 16 og 17. Prosjektet identifiserer eksisterende og utvikler nye former for dialoger mellom de aktørene som er avgjørende for

å fremme deltakelse og demokrati gjennom universell utforming, spesifikt for å delta i det politiske livet inklusive demokratiske valg, fri bevegelighet og et selvstendig liv, bymiljøer, transport m.m. Prosjektet øker kjennskapen til det nordiske samarbeidet og inkluderer personer som ellers ikke deltar i en nordisk diskusjon.

Forvaltningsorgan for prosjektet kan være Nordens velferds-senter eller en annen organisasjon som har kompetanse på området. Det nedsettes en referansegruppe med eksperter, delvis fra Funksjonshinderrådet, NMRS og EK-S. Finansiering diskuteres i første omgang med Nordisk samarbeidskomité (NSK under MR-SAM), EK-S og EK-K.

2.3 Inkluderende arbeidsliv i Norden: Oppfølging av allerede organiserte seminarer om arbeidsliv og personer med funksjonsnedsettelse

Situasjonen for unge og voksne med funksjonsnedsettelse på arbeidsmarkedet preges fortsatt av utenforskap. Prosjektet bidrar til implementeringen av arbeidslivssektorens samarbeidsprogram 2018–21¹³ og involverer sektorene for nærings- og utdanningspolitikk.

Målsettingen er å arrangere årlige ekspertseminarer og andre nordiske møter, blant annet med kommuneforbund. Dialoger opprettes med ILOs Global Business and Disability Network og andre relevante internasjonale organer og nettverk. Prosjektets tiltak forbedrer kunnskapen og stimulerer samarbeid om statistikk, metoder, tiltak og prosjekter knyttet til arbeidsdeltakelse og funksjonsnedsettelser. Innenfor prosjektet

¹³ <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:norden:org:diva-5141>

produseres årlige inspirasjonshefter og kunnskapssammenstillinger om spesifikke temaer. Et forslag er å kartlegge hvordan forsikringssystemene stimulerer til arbeid for personer med nedsatt funksjonsevne og/eller nedsatt arbeidsevne. Ytterligere et forslag er et nordisk tverrsektorielt prosjekt om kunnskap og samarbeid knyttet til arbeidsinkludering for personer med funksjonsnedsettelse, tilsvarende prioriteringsprosjektet O-24 som fokuserer på unges psykiske helse.¹⁴

Aktivitetene og finansiering diskuteres med arbeidslivssektoren, eventuelt også næringslivssektoren samt utdannings- og forskningssektoren.

¹⁴ <http://www.fafo.no/index.php/nb/forskningstema/prosjekter/prosjekter-alle/item/folgeevaluering-nordisk-O-24-samarbeid>

FRI BEVEGELIGHET

Å rette oppmerksomhet mot og fjerne grensehindre for mobilitet mellom landene er et prioritert område i det nordiske samarbeidet. Til tross for at mange grensehindre er fjernet og det pågår flere kartlegginger og prosjekter, gjenstår mange hindre for personer med funksjonsnedsettelse. Dette kan skyldes at perspektivet om hindringer for personer med funksjonsnedsettelser ikke er tydeliggjort, eller at andre hindre også må fjernes for at borgere med spesielle behov enkelt skal kunne ta del i mulighetene for mobilitet som er skapt mellom landene. Også EU har særskilte satsinger for å fjerne hindre for personer med funksjonsnedsettelse.

Aktiviteter på dette fokusområdet fremmer fri bevegelse for personer som risikerer å bli rammet av grensehindre på grunn av manglende tilgjengelighet.

3.1 Perspektivet om hindringer for personer med funksjonsnedsettelser i nordisk samarbeid om fri bevegelse

Denne aktiviteten forsterker kompetansen om perspektiver om hindringer for personer med funksjonsnedsettelser hos aktørene som utreder og foreslår løsninger på grensehinder-spørsmål, og hever samtidig kompetansen om grensehindersamarbeidet hos medlemmene i Rådet for nordisk samarbeid om funksjonshinder.

Relevant informasjon som berører personer med funksjonsnedsettelse på Hallo Nordens og Nordisk ministerråds hjemmesider, kartlegges og forbedres. Det gjelder blant annet informasjon om tegnspråktolkning. En statusrapport om Nordisk mobilitet og hindringer for personer med funksjonsnedsettelser utarbeides i samarbeid med ansvarlige for bistands-

konvensjonen. Rapporten fokuserer på grensehindre på sosial- og arbeidsmarkedsområdet. Det gjelder spesielt de hindrene som er prioritert av Grensehinderrådet.¹⁵ Årlige seminar arrangeres, og disse involverer relevante aktører innenfor f.eks. grensehindersamarbeidet. Det omfatter også dialog med tegnspråknettverket angående tolkeordninger og mobilitet. Perspektivet om hindringer for personer med funksjonsnedsettelse integreres i kommende sosialforsikringskonferanser 2018 og 2019 om å forkorte behandlingstider i EU-saker.

Samarbeidet fortsetter mellom relevante aktører med ansvar for ministerrådets agenda om hindringer for personer med funksjonsnedsettelse respektive agenda for grensehinder. Disse er for eksempel Funksjonshinderrådet, Grensehinderrådet og informasjonstjenesten Hallo Norden. Aktivitetene gjennomføres innenfor samarbeidsorganisasjonenes ordinære budsjetter.

3.2 Studentmobilitet i Norden

EU og de nordiske landene har målsettinger om at studenter i høyere utdanning gjennomfører hele eller en del av sin utdanning i et annet land. Disse målene omfatter studenter med funksjonsnedsettelse. På grunn av en rekke barrierer som særskilt rammer studenter med funksjonsnedsettelse, er det store forskjeller mellom disse og andre studenter når det gjelder de faktiske mulighetene for å studere utenlands. I prosjektrapporten *Equity in student mobility in higher education*¹⁶ har disse barrierene blitt beskrevet og rekommandasjoner er formulert om hva som kan bedre forutsetningene for studentmobiliteten i

¹⁵ <http://norden.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1174950&dswid=-1508>

¹⁶ <https://nordicwelfare.org/funktionshinder/studentmobilitet>

Norden. Målet for prosjektet er å arrangere seminarer på minst 6 steder i Norden med utgangspunkt i rapporten.

Nordens velferdssenter gjennomfører møtene sammen med den norske virksomheten Universell ved NTNU i Trondheim og øvrige prosjektpartnere i prosjektet Studentmobilitet og funksjonshemninger (2015–16). EK-U har avsatt 300.000 DKK. Ressurser tilføres også av nasjonale samarbeidspartnere.

3.3 Samfunns- og byplanlegging som støtter fri bevegelse for alle

Mange av hindrene for fri bevegelse som spesielt rammer personer med funksjonsnedsettelse, kan løses gjennom samarbeid i sektorer med tilknytning til byplanlegging. Viktige områder for nordisk samarbeid er for eksempel transport, bygd miljø ("smarte byer" og "aldersvennlige byer" er noen eksempler på hvordan dette konseptualiseres hos WHO og andre), turisme etc. Aktiviteten bidrar til ministerrådets strategi for nærings- og innovasjonspolitik 2018–21¹⁷ samt samarbeidsprogrammet for regional utvikling og planlegging 2017–20¹⁸. Implementeringen av EUs passasjerrettigheter og forberedelser for implementering av kommende tilgjengelighetsdirektiv har høy relevans.

¹⁷ <http://norden.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1166653&dswid=5760>

¹⁸ <http://norden.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1084682&dswid=-1508>

OPPFØLGING

En ekstern utreder gjennomfører oppfølging i 2019 og 2021. Resultatene rapporteres til EK-S i forbindelse med rapportering av handlingsplanen og Funksjonshinderrådets arbeid. Evaluatoren har kontakt med prosjektledende virksomheter for respektive aktivitet. Statusrapporten sammenstilles av sekretariatet for ministerrådets Funksjonshinderråd ved Nordens velferdssenter. Status redegjøres for Nordisk råd i 2019 og 2021.

Nordisk ministerråd
Nordens Hus
Ved Stranden 18
1061 København K
www.norden.org

Denne handlingsplanen er Nordisk ministerråds strategiske samarbeidsdokument om hindringer for personer med funksjonsnedsettelse. Den gjelder for hele ministerrådet og har tre fokusområder:

Menneskelige rettigheter

Å støtte og styrke arbeidet med nasjonal gjennomføring og overvåking av FNs konvensjon om rettigheter for personer med funksjonsnedsettelse.

Bærekraftig utvikling

Å gjennom universell utforming av ulike miljøer styrke inkludering, fremme likestilling samt motvirke diskriminering av personer med funksjonsnedsettelse i alle deler av det nordiske samfunnet gjennom strategisk integrering av perspektivet om hindringer for personer med funksjonsnedsettelse i arbeidet for bærekraftig utvikling.

Fri bevegelse

Å fremme fri bevegelse og fjerne grensehindre som rammer personer med funksjonsnedsettelse spesielt.

Handlingsplanen gjelder årene 2018–22.